

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

Falchs

55

Grup de divulgació
de la història de Fals

DESEMBRE 2008, NÚMERO 55

Mas Lledó

El primer habitant del mas Lledó (ara Serra) del qual en tenim notícia és Balaguer de Lledó. Aquest estava unit amb una dona anomenada GERALDA i el gener de 1278 van concedir la mà de la filla Elisenda a Berenguer Vidal de Salelles. Els pares del noi li van fer donació del seu mas, que era conegut amb el nom de Santa Cecília, amb el compromís de fer-se càrrec i dotar les seves tres germanes solteres. La noia Lledó va rebre un dot de 1.200 sous de moneda de Barcelona.

El Balaguer tenia un fill dit Guillem, qui el 1285 va cobrar unes quantitats de diners que tenia deixades a dues persones diferents. Hi havia en aquell temps un altre home que duia el mateix cognom, però no se sap el grau de parentesc. Es tracta de Pere de Lledó, qui el 1282 va ser afavorit amb un llegat de 12 diners en el testament de Joan de Valleriola de Manresa.

Trobem el Balaguer a Fals fins el 1286, quan va signar un document confirmant els drets que tenia un tal Cervera de Lledó sobre una part del mas Lledó. Sembla ser que el tenien a mitges, ja que cadascun d'ells havia de pagar una mesura i mitja d'oli a l'Abat del monestir de Sant Benet, que en tenia la senyoria.

Per una acta notarial de 1285 sabem que Cervera era fill de Berenguer de Lledó. Potser era el Berenguer que el 1280 va aconseguir l'arrendament dels censos que recaptava la parròquia de Fals

En la relació dels masos de 1303 hi surten un "alberch dez Lado" i un mas de "Cervaria del Lado". El primer paga els mateixos censos en espècie que solen pagar els altres masos del terme, és a dir, els feixos de llenya, palla i herba,

Antic corró de pedra

la gallina per Nadal, el parell d'ous per Pasqua, vuit diners en concepte de "anyell", una bèstia de dos o tres anys un cop cada quatre anys, i també la prestació personal d'una jornada de jova i una de tragina tots els anys. El mas Cervera del Lledó fa les mateixes prestacions anteriors, i a més, un dotzè i mig de blat, mig dotzè d'ordi i mig de civada.

Les ressenyes que vénen a continuació, ordenades per dates, deixen entreveure dues branques diferents dels Lledó de Fals.

Trobem un pagès que porta el nom de Berenguer de Lledó en cinc documents datats entre els anys 1296 i 1317. Aquest, sembla ser, estava casat amb Alamanda, i tenia una filla, la Blanca, i dos fills, el Bernat i el Berenguer. La Blanca es va casar amb Pere de Grau, de Fals, i el 1347 va vendre's els drets que havia heretat del seu pare sobre els masos Pujol i Cases de Súrria.

El successor del Berenguer va ser Berenguer de Lledó, que estava casat amb Sibil·la. El 1337 el Berenguer (fill) ja era mort, i la seva vídua Sibil·la va fer algun negoci en companyia del seu gendre Guillem, el qual havia adoptat el cognom Lledó en entrar al mas del seus sogres. Un document de 1340 ens aclareix la filiació del Guillem. Guillem de Coll, de Rajadell, de present habitant al mas Lledó de Fals, va satisfer 34 sous, dels 84 que li havia deixat, a Guillem Camp de Manresa. Per altra banda, la Sibil·la, juntament amb el seu fill i hereu Ramon de Lledó, va cedir a un creditor part del dret de cobrar els 2.700 sous que els pares de la Sibil·la, Ramon de Vilar i Ròmia, de Sallent, li havien promès de dot el dia que s'havia compromès amb Berenguer de Solà.

El 1340 Balaguer de Cortés, de Sant Martí de Torruella, actuant com a marmessor del difunt Berenguer Lledó, va restituir al procurador del Bisbe de Vic els masos Bertran i Coma, situats a Coaner, que posseïa el Lledó. El 1346 la Sibil·la i el seu fill Ramon de Lledó van reconèixer que Berenguer de Montconill, un acabat burgès de Manresa, els havia deixat en dipòsit 10 quartans d'oli. El 1352, Pere de Lledó, un altre fill de Sibil·la i Berenguer, en virtut dels poders atorgats per sa muller Constança, aconseguí cobrar 30 sous dels marmessors del Berenguer de Montconill anteriorment citat.

El 1353 sor Sibil·la de Lledó, monja del convent de Santa Clara, amb el permís de la superiora Ròmia de Ulzinelles, va rebre de mans de dos pagesos de Fals per encàrrec de Berenguer de Lledó i Sibil·la (els seus pares?) 300 sous, que eren de l'herència de l'avi Berenguer de Vila Gaià. En un altre document s'aclareix que Berenguer de Vilà Gaià

havia estat casat amb Alamanda, qui també havia estat muller de Berenguer de Lledó. Tot un embolic de família.

En aquest període surt un parell de vegades un tal Jaume de Lledó, però la seva relació de parentiu amb els anteriors és desconeguda. El 1320 Jaume de Lledó i la seva dona Ròmia van baixar al call de Manresa i van demanar un préstec de 60 sous a un jueu que es deia Salomon Vidal. Van signar com avaladors Berenguer de Lledó de Fals i tres persones més. El 1333 Jaume de Lledó, fill de Guillem de Torrecabrera, difunt, va pagar part del preu d'un ase que havia comprat a un manresà.

El 1359 la propietària del mas és Constança i el seu consort és Pere de Lledó. La parella va reconèixer que Guillem de Bellsolà, del carrer de Vilanova de Manresa, els havia deixat 90 sous. El 1369 Pere de Lledó i quatre pagesos més del terme van rebre en comanda de la vídua del moliner Joan de Soler, de Manresa, 14 lliures, en moneda d'or, bona i de bon pes. El 1378 el Pere va vendre a Vidal çà Tosa de Callús oli per valor de 70 sous. El 1393 Pere de Rabinat, teixidor de Manresa, va cedir a Pere de Lledó tots els drets que tenia sobre el mas Fontanet de Fals (actual Boixeda). La darrera notícia del Pere és la compra que va efectuar el 1394 d'una mula valorada en 17 florins.

Entremig trobem a un Jaume de Lledó que el 1379 va donar 32 lliures a la seva filla Guillemeta, vídua del pareire Jaume de Casanova, per concertar segones núpcies.

El maig de 1386 Bernat de Lledó va quedar a deure 22 lliures al mercader de Cardona Jaume de Cap de Bochs per una mula que li havia comprat. Van pactar que pagaria en quatre terminis iguals de 110 sous, el primer aquell mateix mes, el segon per la mare de déu d'agost, el tercer per sant Andreu, i el darrer per la festa de l'Ascensió. El 1399 surt el Bernat i sa muller Elisenda en una altra compra de bestiar. Els anys 1400, 1403, 1404, 1406 i 1412, el Bernat compra sengles mules. El 1407 va comprar una parella de bous. El 1410, un Bernat de Lledó, fill de Ramon de Lledó, es casa amb Caterina, vídua de Berenguer Oliveras de Manresa. El 1411 reconeix que la seva dona li ha satisfet els 300 sous que li havia promès de dot. El 1414 apareix un Bernat, oriünd de Fals, que habita a la "pobla" del Pont de Cabrianes. Qui sap si és el personatge anterior o un parent d'igual nom.

1412 Joan de Lledó i el seu fill Berenguer deuen a Pere de Capdeboch, mercader de Cardona, 15 lliures i 9 sous per una mula de color bai clar. El Joan ja havia sortit el 1.400 com a testimoni en una acta. Entre 1407 i 1416 trobem a Manresa un Jaume Lledó, casat amb Maria, que procedeix de Fals.

El 1416 Bonanat Comdals, del mas Comdals de Manresa, reconeix que Berenguer Lledó li ha pagat una part del preu d'una mula de color de pèl de rata, valorada en 19 lliures. El 1427 el Lledó va comprar un altre animal, que li va costar 16 lliures. Una acta notarial de 1447 recull el pagament que fa Berenguer Lledó de les 11 lliures del dot de la seva neboda Blanqueta. Anteriorment la Margarida, una altra neboda, s'havia casat amb Joan dels Arnaus. Aquestes noies eren filles del seu germà Bernat Lledó, que

s'havia establert a Viladecavalls.

Entre 1426 i 1440 entra en escena Pere o Pericó de Lledó. Aquest havia entrat al mas Folquer de Sant Joan de Vilatorrada, en casar-se amb Joana, tal vegada la pubilla del mas. El 1437 va comprar en la subhasta dels béns del mas Folquer 7 moltos joves, 28 ovelles, 3 anyells i una cabra. Els moltos els va pagar a 4 sous i 6 diners per cap, i les ovelles a 2 sous i 2 diners. El 1440 Pericó de Lledó, fill de Pere, va heretar el mas Lienques de Sant Joan. Abans de prendre'n possessió va haver de retre jurament d'homenatge a la senyora Aldonça de Boixadors, que en tenia el domini senyorial.

I per acabar, deixem constància que el 1455 vivia a Fals un tal Francesc Lobosa, àlies Lledó. Deuria entrar al mas com a gendre, ja que alguns negocis els va fer conjuntament amb el seu sogre Berenguer de Lledó, com per exemple la mula que va comprar el 1458 al sabater Jaume Salom. El 1459 en va comprar una altra, de color negre, per la qual en va pagar 15 florins i mig. El 1460 va quedar a deure al rector de Fals 11 quartans d'oli i 8 florins en diner. L'oli era per la il·luminació de l'església i els diners per complir amb les últimes voluntats dels seus sogres difunts. El 1461 va acceptar un deute de 14 florins a Bartomeu Rovira, un dels pagesos de la sufragània de Sant Andreu, en concepte de blat, espelta i civada.

Després d'aquest període d'incerteses, arribem a finals del segle XV, quan els amos del mas Lledó eren Vicenç Lledó i la seva muller Càndia. Com a mínim, tenien tres xicots i una noia.

El Pere va marxar a Manresa, es va casar amb Celdònia i es guanyava la vida fent de traginer. El Gaspar va ser pagès, es va casar amb Joana i es va instal·lar al mas Carcoler (ara Perich) de Rajadell. El fill gran, i qui va heretar el mas, era el Miquel Lledó. Aquest, va estar casat primer amb una dona dita Joana, amb qui va tenir el Miquelot i la Caterina, però va enviudar i el maig de 1544 va posar-se d'acord per iniciar una vida en comú amb la Margarida, filla del propietari Joan Feixes, de Sant Martí de Torroella, i vídua de Francesc Besora, de Joncadella. La vídua va traspasar al Miquel 35 lliures que tenia posades al mas Besora, un cofre, una flassada, mitja dotzena de tovalloles noves i una "gonella" (una mena de brusa). El 1545, el Miquel i la Margarida van crear un censal de 40 sous de pensió, per pagar les 40 lliures que costava desempenyorar el seu mas Rubinat de Fonollosa. Poc després el Miquel va morir, deixant a dos infants menors d'edat. Deuria morir de repent, perquè la Cúria de Cardona va prendre la decisió de nomenar uns tutors pels menors. Els escollits van ser Valentí Montconill i Francesc Massana, de Fals, Salvador Montconill de Fonollosa, i Pere Lledó de Manresa.

La germana del difunt hereu, la Violant, va contraure matrimoni el 1550 amb Antic Ossol, fill de Valentí i Clareta, de Granera. Els tutors, que administraven el patrimoni de la família, van fixar un dot de 40 lliures a la Violant, tal com havia manat el seu pare, però com que no disposaven d'aquest capital, van concedir a canvi l'usdefruit del mas Lledó durant un període de 10 anys.

L'Ossol s'hi va instal·lar i sovintegen els testimonis de la seva activitat. Així, l'abril de 1552, va quedar a deure a

Joan Anglada, mercader de Manresa, 6 quarteres de blat. El mes d'octubre li va comprar un bou per valor de 9 ducats i mig d'or, i es va comprometre a donar un ducat al moment, dues quarteres d'oli, al preu de mercat, per Nadal, i la resta dels diners el dia de Santa Maria d'Agost. Es veu que traficava amb bestiar, perquè aquell mateix any va comprar a crèdit un rossí de pèl vermell per 12 ducats, una mula negra per 13 lliures, i va intercanviar una euga de pèl roig seva per un mul gris, i una somera seva per un mul de color castany. En les dues darreres permutes hi va haver d'afegir 12 lliures i 16 sous, i 7 ducats, respectivament.

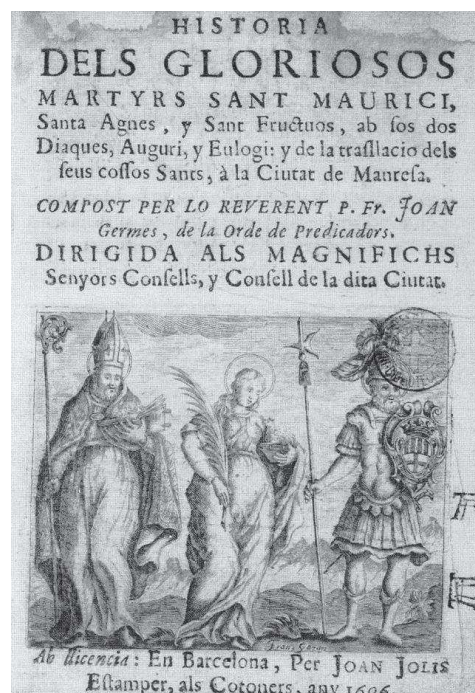
La seva mare Clareta va venir a viure amb ell a Fals, i el 1552 van haver de pagar 12 lliures que devien per una compra feta uns anys abans d'un ramat de 28 cabres. El 1553 va llogar per dos anys una boïga a l'amo del mas Prat (ara Gabriela) i va arrendar per quatre collites un tros de la seva heretat, conegut com la "Plana Banosa", al seu veí Miquel Galí. Aquell mateix any va adquirir un pedrenyal, una arma de foc, a Antoni Maris, un metge de Manresa. Li va costar 6 lliures i mitja.

La situació del mas Lledó va donar un tomb el 11 de maig de 1553, quan es va acordar matrimoni entre la Caterina, la filla del difunt Miquel, amb el jove Pere Jaume Pontgrau, àlies Serra, vingut del lloc de Rocafort. Els curadors de la donzella van prometre un dot de 60 lliures i el pretendent va afegir-ne 30 al patrimoni dotal de la futura muller. També va pagar a l'Antic Ossol els diners del dot de la Violant, de manera que aquests van perdre el dret de posseir en usdefruit el mas. En penyora del dot de la Caterina i dels cabals que havia bestret, els curadors van oferir al Pontgrau el mas Lledó durant onze anys, si bé amb algunes condicions. Havia de mantenir al pubill Miquelot i no podia vendre ni empenyorar res, però si feia obres o millores, li serien comptabilitzades a favor seu.

L'Antic Ossol, la Violant, i el seu fill Francesc van marxar del Lledó el 1556, quan va llogar per quatre anys les terres i la casa del mas Torrecabrera (ara Jaumeandreu). L'Antic va seguir sembrant la terra i comprant i venent mules fins que li va passar una desgràcia. Segons un informe del Veguer de Manresa de 1578, l'Antic va ser trobat mort al terme de Monistrollet. La causa de la defunció va ser un cop al clatell. Malgrat les investigacions no es van identificar el o els culpables. La seva mort violenta es deuria produir un temps abans, perquè ja constava com a difunt el 1576, quan el seu fill va signar que havia rebut dels tutors del mas Lledó tot el dot de la seva mare Violant.

Suposem que el Miquelot Lledó es deuria morir solter, i per això, el Jaume Pontgrau, àlies Serra, va quedar amo i senyor de l'heretat del Lledó. No solament va apropiarse-la sinó que va aconseguir canviar-li el nom, que va passar a ser Serra, denominació que encara conserva en l'actualitat. El nom de Serra prové de l'indret d'on venia el Jaume, una antiga masia de Rocafort situada a dalt d'una elevació coneguda precisament com la Serra de Pontgrau.

El 19 de febrer de 1564 Jaume Pontgrau, àlies Serra, que es trobava al llit malalt, va fer testament. Va fer marmessors al seu germà Joan, l'hereu de la casa de Rocafort, la muller Caterina, i la mare Eulàlia. A ells va encarregar que li fessin un bon funeral, per les despeses del qual va destinar 12

Portada de la Història dels Gloriosos Màrtirs

lliures. Va reconèixer que tenia el mas com a garantia del dot de la Caterina, a qui, pels bons serveis que d'ella havia rebut, li va llegar 10 lliures i tota la roba seva, tant de lli, com de llana. Va fer hereu l'infant Jaume, l'únic fill que tenia en aquell moment, però va preveure uns diners per la criatura que la seva dona portava al ventre, depenent de si era nen o nena. Sembla ser que va ser nen i es va dir Esteve.

Va viure, si més no, fins el 1565, quan va pagar per compte de Gaspar Paloma 4 lliures al vicari de Fonollosa.

El 1696 es va imprimir a Barcelona un llibre titulat "Historia dels Gloriosos Martyrs Sant Maurici, Santa Agnes, y Sant Fructos, ab sos dos Diaques, Auguri y Eulogi; y de la traslacio dels seus cossos Sants à la Ciutat de Manresa" obra de Fra Joan Germes, de l'ordre dels Predicadors. Un exemplar del llibre es troba a la Biblioteca de Catalunya. A més de relatar les peripècies que van haver de passar els manresans per traslladar les relíquies, ja que els parroquians de Sant Fruitós no les volien deixar anar, el llibre recull nombrosos miracles aconseguits mitjançant la intercessió dels sants. A la pàgina 417 n'hi ha un protagonitzat per la mestressa del mas Serra.

(...) A 23 de Agost en lo any 1607 testificà devant del sobredit senyor Dagà mediant jurament Catherina Serra víuda, del terme de Fals, prop de Manresa, dient que tenia, aurà sinch ò sis anys un mes avia unes febres molt grans, y tenint gran devoció, y confiança en laygua dels gloriosos cossos Sants, diguè à un fill seu dit Jaume Serra, que anàs à Manresa, y li portàs aygua del pou de la Capella dels cossos Sants, y en averla portada beguè della ab gran devoció dos voltes, y prontament li passaren les febres sens restarli rastre delles, y axí anà à fer gracies infinites als gloriosos Sants.